

اماکن متبرکه و زیارت زنان

سمانه سلطان‌ی
کارشناس ارشد
مدیریت شهری

یکی از ابعاد زندگی و فعالیت‌های زنان

ایرانی که کمتر به آن پرداخته‌اند، سفرها و سفرنامه‌های آن‌هاست.

شماری از زنان ایرانی که طی قرن‌های گذشته به پابوسی و زیارت رفته‌اند خاطرات و سفرنامه‌هایی از خود به یادگار گذاشته‌اند. مطالعه این سفرنامه‌ها دارای نکات جالبی است و نشان‌دهنده دقت نظر بانوان ایرانی؛ اینکه در خلال همین سفرهای زیارتی، اقدامات عام‌المنفعه و موقوفات بسیاری از سوی این بانوان ارائه می‌شده است. شایان ذکر است که بیشتر زنان زائر در گذشته از طبقات مرفه جامعه بوده‌اند و سفر زیارتی برای طبقات پایین‌تر میسر نبوده است.

در عصر حاضر و با تسهیل سفرهای بین‌شهری، شاهد حضور اقشار بیشتری از جامعه در شهرهای زیارتی از جمله مشهد مقدس هستیم اما سؤال اینجاست که آیا هم‌زمان با تسهیل سفرهای بین‌شهری، خود شهر نیز پذیرای این زائران است.

در احادیث شیعی، سفر زنان نه تنها نهی نشده بلکه بر تأمین امنیت و آسایش بیش از پیش آن‌ها نیز تأکید شده است. در واقع، ضمن اینکه شهر باید پذیرای همه زائرانی باشد که از نقاط مختلف برای زیارت به شهر مقدس مشهد می‌آیند، باید نگاه ویژه‌ای به تأمین الزامات

حضور بانوان زائر داشته باشد که هدف اصلی همان تأمین آسایش و امنیت ایشان است.

در سال جدید، در تعطیلات نوروزی، هم‌زمان با کاهش محدودیت‌های مرتبط با کرونا، شهر مشهد شاهد ورود حجم چشمگیری از زائران و دوستداران امام رضا^(ع) بود. در این شرایط بود که اقداماتی از سوی مدیریت شهری برای اسکان زائران انجام شد، اقداماتی نظیر تأمین اسکان اضطراری در مساجد و حسینیه‌ها.

باید توجه داشت این نوع اسکان همان‌طور که از نام آن پیداست، برای شرایطی خاص و به صورت موقت است. ضمن اینکه بیشتر این اماکن در فاصله مناسبی از حرم مطهر قرار نگرفته‌اند. در واقع، باید در نظر داشت بین سکونت در هتلی پنج‌ستاره در مجاورت حرم و اسکان در چادرها داخل مساجد، حسینیه‌ها، سالن‌ها و کنار بوستان‌ها تفاوت بسیاری وجود دارد. مطالعات نشان می‌دهد ۶۷ درصد زائران با درآمدهای کم و در دهک‌های پایین هستند. این در حالی است که در عمل، ۹۶ درصد ظرفیت اقتصادی و فضاهای اطراف حرم به دهک‌های خوب اختصاص داده شده است. بنابراین بسیاری از فضاهای اقامتی و هتل‌های اطراف حرم برای خیلی از زائران قابل استفاده نیستند. تأمین محل اقامت مناسب برای همه زائران به‌ویژه بانوان از اهمیت و اولویت ویژه‌ای برخوردار است، همان زائرانی که امروز در بدو ورود به مشهد توانایی

اقامت در هتل‌های چندستاره اطراف حرم را ندارند و ناچار به دنبال سرپناهی در محدوده استطاعت خود می‌گردند.

امروز وقتی به موضوع زیارت می‌نگریم متوجه می‌شویم به علت نوع توسعه یافت اطراف حرم چقدر زیارت برای زائران سخت و دشوار شده است. آیا نوع رویکرد به توسعه یافت اطراف حرم افزایش آسایش زائران و تسهیل امر زیارت بوده است؟ مطالعات نشان می‌دهند نوع مداخلاتی که در یافت پیرامونی حرم صورت گرفته بیشتر با نگاه اقتدارگرایانه و با رویکرد اصلی اعیانی‌سازی بوده است. این امر سبب نادیده گرفتن مجاوران و اقشار متوسط و کم‌برخوردار زائران شده است. نتیجه این رویکرد «حذف مجاورت» و اخراج ساکنان از یافت و در نتیجه «لوکس‌سازی زیارت» بوده است.

ایجاد زمینه‌های حضور اسکان زائران کم‌درآمد در محدوده یافت پیرامون حرم، در نظر گرفتن گونه‌های متنوع اقامتی برای زائران در رده‌های مختلف، ارتقای کارکرد سکونتی یافت و پرهیز از تغییر کارکردهای سکونتی به اقامتی و تجاری راهکارهایی است که سبب افزایش کیفیت اقامت زائران و در نتیجه تأمین آسایش و امنیت آنان خواهد شد. متخصصان در طرح جدید توسعه یافت پیرامون حرم به این اقدامات پرداخته‌اند و امید است با همکاری مدیریت شهری به مرحله اجرا برسد.

۲۳ شنبه
۱۵ فروردین ۱۴۰۱
۳۰ شعبان ۱۴۴۲ شماره ۳۶۳۲

(۸)

شهرزاد

دکتر سمانه پورمحمد

پژوهشگر ارتباطات و رسانه

یک بازخوانی گذرا بر کتاب «صبح»

روایت امدادگری دختر ۲۰ ساله در جنگ

داشتند. اصلاً همه‌مان خرمشهر را دوست داشتیم.» بخشی از کتاب «صبح: خاطرات صبح وطن‌خواه» نوشته فاطمه دوست کامی را خواندید. صبح وطن‌خواه دختری بیست‌ساله ساکن خرمشهر است که از اولین ساعت شروع جنگ، به صورت خودجوش با مراجعه به مرکز درمانی، کار امداد به مجروحان را شروع می‌کند. او در هسته افراد مسجد جامع خرمشهر بسیار فعال و از جمله زنانی است که پایشان به خطوط درگیری باز می‌شود و مورد اصابت ترکش قرار می‌گیرند. بعد از سقوط خرمشهر و با محاصره آبادان، صبح وطن‌خواه همراه با تیم فداییان اسلام به فرماندهی شهید سید مجتبی هاشمی در خطوط ذوالفقاری به امداد مجروحان و دفاع از شهر می‌پردازد. به گفته نویسنده این اثر، خاطرات خانم وطن‌خواه ماحصل ۳۰۰ ساعت مصاحبه با اوست. بسیاری از خاطرات راوی درباره موضوعات مهمی بوده است که به لحاظ تاریخی مستندات زیادی درباره‌شان وجود داشت و البته نویسنده در مورد خاطراتی مانند حضور خلق عرب در خوزستان، روایت سقوط لحظه به لحظه خرمشهر، ورود عراقی‌ها از طریق بهمن شیر به منطقه ذوالفقاری، فعالیت در بیمارستان طالقانی و... مطالعات زیادی برای برطرف شدن ابهامات موجود در برخی از خاطرات پا روند روایتگری انجام داده است.

کتاب «صبح» در واقع روایتگر زندگی یکی از چهره‌های مطرح‌شده در کتاب سرشناس «دا» است که به دفعات از او در این اثر یاد شده است. با وجود این، می‌توان گفت حقیقتاً تحت تأثیر هیچ کتابی نوشته نشده است. نویسنده نیت و اهتمامی به الگوبرداری از کتابی نداشته است. فارغ از آن، روایت و تجربه غنی خانم وطن‌خواه از حضور در جنگ احتیاج به آن نداشته است که در قالب کتاب خاطرات شخص دیگری ریخته شود تا به خوبی دیده شود. در رابطه با شباهت بعضی روایت‌های این کتاب با آنچه در کتاب «دا» آمده است هم باید بگویم یکی از این دلایل حضور سیده زهرا حسینی و صبح وطن‌خواه در کنار همدیگر در بسیاری از وقایع است. اگر شباهتی هم در خصوص شخصیت‌پردازی و فضاسازی موجود این کتاب با «دا» وجود دارد، به دلیل این است که ظرف مکانی، زمانی و بستر رخداد بسیاری از اتفاقات در خرمشهر در ذهن و خاطرات صبح وطن‌خواه و راوی «دا» یکی بوده است.

اضافه می‌شود کتاب «صبح: خاطرات صبح وطن‌خواه» نوشته فاطمه دوست کامی در ۶۰۸ صفحه از سوی انتشارات سوره مهر منتشر و با ترجمه د. احسان صوفان به زبان عربی از سوی انتشارات دارالمعارف الاسلامیه الثقافیه در کشور لبنان نیز منتشر شده است.

«بعد از کلی جابه‌جایی و از این شهر به آن شهر رفتن، سال ۱۳۵۰ به‌لأخره در خرمشهر ساکن شدیم. زمینی که آقام خریده بود پشت گمرک و در محله «سنتاپ» بود. او همراه حاج حبیب، یار و دوست قدیمی‌اش، و دو نفر از دوستانش هرکدام حدود ۳۰۰ متر زمین در کنار هم خریده و شروع کرده بودند به ساخت‌وساز. از چمن‌بید که رفتیم بروجرد، آقام به خاطر سختی کار و دوری از خانواده از شرکت راه‌سازی آمد بیرون. بعد از بیرون آمدن، مسئول یک شرکت تریکوبافی که دفتر مرکزی‌اش در تهران بود، به او پیشنهاد کار داد. او به آقام گفته بود: «نرو خرمشهر. بیا تهران. من اینجا بهت یک خانه خوب و وسایل زندگی و امکانات می‌دهم تا همین‌جا زندگی کنی.» اما آقام به خاطر عرق مذهبی‌اش گفته بود که از جو تهران و خیابان‌هایش با آن بی‌حجابی‌ها خوشش نمی‌آید و ترجیح می‌دهد برود خرمشهر. نظر مامان و فوزیه به عنوان دختر بزرگ خانه هم همین بود. آن‌ها هم خرمشهر را بیشتر دوست

صبح: خاطرات صبح وطن‌خواه

• نویسنده: فاطمه دوست کامی

ضمیمه روزنامه شهرآرا
صاحب امتیاز:
شهرداری مشهد
مدیرعامل:
سیدمیتوموسی مهر
سردبیر:
ارژنگ حاتمی
مسئول ضمیمه:
حمیده وحیدی
صفحه‌آرایی و گرافیک:
ملک جمعی